

تحرك فكرى از نگاه انتقاد آميز و نگاه همراه با شك آغاز مى شود/ شك دستورى دكارت 5 قرن پس از اسلام

يك استاد بازنشسته فلسفه و عرفان اسلامى دانشگاه علامه طباطبايى با بيان اينكه انسان بايد ذهن از پيش ساخته را بيرون بريزد ...

يك استاد بازنشسته فلسفه و عرفان اسلامى دانشگاه علامه طباطبايى با بيان اينكه انسان بايد ذهن از پيش ساخته را بيرون بريزد و حرف نو و حرفى كه ذهن بتواند آن را با استدلال بپذيرد در فكرش بگنجاند، گفت: نگاه انتقاد آميز به مسائل مختلف، زمينه فكر كردن و چگونه فكر كردن را آموزش داده و افراد را از جمود و بى تحركى فكرى نجات مى دهد. دكتور سيد يحيى يثربى درباره راه بيرون آوردن افراد از جمود و تقليد از منظر فلسفى به خبرنگار مهر گفت: همه انسانها در يك موضوع وجه اشتراك دارند، به اين ترتيب كه به همان شيوه اى كه پرورش يابند زندگى خواهند كرد و به سادگى حاضر به تغيير در نگرش ها و عقايد خود نيستند. انساني كه در خانواده مسيحى به دنيا مى آيد مسيحى مى ماند. كسى كه مسلمان به دنيا مى آيد مسلمان مى ماند و در مورد اديان ديگر نيز همين طور. براى چنين انساني درست و نادرست فرقى نمى كند، او در هر دينى كه به دنيا آمده و تربيت شده تا آخر عمر در همان دين باقى مى ماند و اين يعنى جمود و عدم تحرك.

وى افزود: راه رهايى از اين جمود و تقليد كوركورانه، راه روشن و ظريفى است كه اسلام آن را به ما ياد داده است و دانشمندان مغرب زمين نيز چندين قرن بعد از اسلام به آن دست يافتند. اتفاق يا بهتر است بگويم حركتى كه انسان را از جمود نجات مى دهد، اين است كه وقتى هر يك از افراد به بلوغ رسيدند سعى در بررسى عقايد خود داشته باشند. به عبارت ديگر اگر پدر او تا ديروز به آن فرد ياد داده بود كه ما سه خدا داريم، پدر، پسر و روح القدس يا يك خدا داريم، وقتى بالغ شد خودش در پى شناخت خدا باشد. اين تنها راه رهايى انسان از جمود و بى حركتى است. در واقع حركت فكرى از همين نگاه انتقاد آميز و نگاه همراه با شك آغاز مى شود. اين موضوع و پياده كردن اين روش جزو الفباى اسلام به شمار مى آيد.

اين نويسنده و محقق درباره ديدهاى اسلام به نگاه انتقاد آميز گفت: در اسلام اين طور عنوان شده كه در اصول دين تحقيق نيست. اين عبارت به اين معنى نيست كه در اصول اعتقادى نبايد تحقيق كنيد بلكه منظور اين است كه در مورد وجود يا عدم وجود خدا و يكتاپرستى يا ديگپرستى از ديگران سوال نكنيد، خودتان تحقيق كنيد و با استدلال و دليل و منطق، دين، عقيدة و باور خود را بسازيد و آن ذهن از پيش ساخته را رها كنيد.

وى يادآور شد: اروپايى ها بعد از گذشت 5-6 قرن از اين نظر اسلام به اين ديدها دست پيدا كردند. دكارت اين نظريه را مطرح كرد كه انسان بايد ذهن از پيش ساخته را بيرون بريزد و حرف نو و حرفى كه ذهن بتواند آن را با استدلال بپذيرد در فكرش بگنجاند. اين نظريه با عنوان «شك روشى يا شك دستورى دكارت» معروف شد. در حالى كه بيش از 5 قرن پيش از دكارت بعضى از متكلمين معتقد بودند كه بر هر انسان مكلفى نخستين واجب و نخستين كار ضرورى اين است كه به باورهاي خود نگرش انتقادى داشته باشد.

اين محقق و پژوهشگر تصريح كرد: ممكن است اين طور فكر كنيم كه اگر در عقايد خود شك كنيم پس بايد بر چه موضوعى باور داشته باشيم. اين شك و ترديد به معناى انكار اين صحبت ها نيست بلكه به معنى توجه مجدد و شخصى به اين مكتب است. يعنى تلاش براى بررسى مكتب و دين خود با عقل و استدلال و پى بردن به درستى آن با اين روش است. قاعدتاً اگر پيروان تمام اديان با اين روش پيش برون دين اخلاقى و درست برنده خواهد بود. وقتى همه تلاش كنيم عقايدمان را بررسى كنيم قطعاً آنجا هر دينى كه درست باشد برنده خواهد شد. پيرو هر دينى وقتى به درست بودن دين و مذهب خود اطمينان و دليل كافى براى اثبات حقايق آن داشته باشد دليلى براى نگرانى و ممانعت از روش تحقيق و بررسى ندارد. كسى بايد نگران باشد كه به درستى دين خود اطمينان ندارد. در حوزه عقايد، تحقيق و بررسى از نظر اسلام مشكلى ندارد ولى دين هاى ديگر چنين چيزى را نمى پذيرد.

يثرى خاطر نشان كرد: در واقع همين نگاه انتقاد آميز به مسائل مختلف است كه زمينه فكر كردن و چگونه فكر كردن را آموزش داده و افراد را از جمود و بى تحركى فكرى نجات مى دهد. جوانان ما بايد در موضوعات مختلف به ويژه مسائل اعتقادى و باورهاي خود آگاهانه برخورد كنند و هر آنچه مى شنوند زير ذره بين قرار دهند.

كليد واژه هاى مطلب: نگاه انتقاد آميز به باورها جزو الفباى اسلام به شمار مى آيد | انسان ها به همان شيوه اى كه پرورش يافته اند زندگى مى كنند | دكتور سيد يحيى يثربى |